

Analiza

**mająca na celu wdrożenie instytucji spółdzielni
energetycznej do polskiego systemu prawa w oparciu
o najlepsze praktyki państw Unii Europejskiej**

zrealizowana na podstawie umowy

zawartej pomiędzy:

Skarbem Państwa – Ministrem Gospodarki

a

Wierciński, Kwieciński, Baehr Spółka Komandytowa

Lipiec 2014

Spis treści

A.	Zestawienie najlepszych praktyk w krajach Unii Europejskiej	4
1.	Uwagi wstępne	4
2.	Funkcjonowanie spółdzielni energetycznych w Niemczech	4
2.1.	Wstęp	4
2.2.	Niemieckie regulacje w zakresie działalności energetycznej	4
2.3.	Przepisy regulujące funkcjonowanie spółdzielni.....	5
2.3.1.	Charakter prawny i istota spółdzielni, ograniczenie odpowiedzialności członków ...	5
2.3.2.	Utworzenie spółdzielni	5
2.4.	Nabywanie, zmiana i utrata członkostwa	7
2.5.	Funkcjonowanie spółdzielni	8
2.6.	Ułatwienia podatkowe	9
2.7.	Podsumowanie.....	10
2.8.	Pozaprawne czynniki popularności spółdzielni energetycznych	11
3.	Funkcjonowanie spółdzielni energetycznych w innych wybranych krajach UE	12
3.1.	Uwagi wstępne	12
3.2.	Dania.....	13
3.3.	Holandia	13
3.4.	Wielka Brytania	14
3.5.	Austria.....	14
3.6.	Szwecja	15
B.	Wdrożenie instytucji spółdzielni energetycznej do polskiego systemu prawa.....	16
1.	Uwagi wstępne	16
2.	Sposób wdrożenia instytucji spółdzielni energetycznej do polskiego porządku prawnego.....	17
3.	Propozycje konkretnych zmian w prawie	18
3.1.	Odrębny typ spółdzielni energetycznej.....	18
3.1.1.	Skład spółdzielni.....	18

3.1.2.	Wykonywana działalność.....	19
3.1.3.	Minimalna liczba członków spółdzielni	19
3.1.4.	Miejsce zamieszczenia i brzmienie przepisów szczególnych.....	19
3.2.	Ułatwienia koncesyjne	20
3.2.1.	Dostarczanie energii	20
3.2.2.	Wytwarzanie energii.....	22
3.2.3.	Obrót energią.....	24
3.3.	Obowiązek zakupu energii elektrycznej po cenie gwarantowanej	25
3.4.	Ułatwienia podatkowe	26
C.	Praktyczny przewodnik dla inwestorów dotyczący informacji na temat rejestracji i funkcjonowania spółdzielni energetycznych.....	29
1.	Uwaga wstępna.....	29
2.	Rozwój odnawialnych źródeł energii i energetyki prosumenckiej	29
3.	Spółdzielnie energetyczne jako element energetyki prosumenckiej.....	30
4.	Założenie spółdzielni energetycznej.....	30
5.	Funkcjonowanie spółdzielni energetycznej	31
6.	Działalność energetyczna spółdzielni energetycznej	32
7.	Uzyskanie dodatkowych informacji oraz wsparcia organizacyjnego i finansowego.....	33

A. Zestawienie najlepszych praktyk w krajach Unii Europejskiej

1. Uwagi wstępne

Spółdzielnie, których przedmiotem działalności jest wytwarzanie energii z odnawialnych źródeł energii („OZE”), spotykane są w różnych krajach Unii Europejskiej, np. w Wielkiej Brytanii, Francji, Holandii, Danii, Szwecji, Austrii czy Niemczech. Niemniej, w żadnym z tych państw nie ma specjalnych przepisów odnoszących się do spółdzielni energetycznych¹, rozumianych jako odrębna instytucja prawna objęta szczególną regulacją. Podmioty te funkcjonują jak inne spółdzielnie, a w zakresie działalności energetycznej i systemu wsparcia dla OZE traktowane są tak jak przedsiębiorstwa energetyczne. Niemniej, spółdzielnie energetyczne są jednak powszechnie wykorzystywaną formą realizacji prosumenckich inwestycji w OZE przede wszystkim w Niemczech. Dlatego, pomimo braku szczególnych przepisów odnoszących się do spółdzielni energetycznych, w aspekcie ewentualnego wdrożenia w Polsce najlepszych praktyk mających przyczynić się do rozpowszechnienia w Polsce tej formy prawnej wytwarzania energii z OZE, w praktyce warto przyjrzeć się głównie przykładowi niemieckiemu. W konsekwencji jemu w przeważającej mierze poświęcona jest pierwsza część niniejszej analizy. Niemniej, odnosimy się także do doświadczeń innych państw europejskich, w których forma spółdzielni energetycznej również jest spotykana.

2. Funkcjonowanie spółdzielni energetycznych w Niemczech

2.1. Wstęp

W Niemczech funkcjonuje stosunkowo dużo spółdzielni energetycznych. Według danych na koniec 2013 r. było ich w sumie 888, przy czym najwięcej spółdzielni energetycznych działa w sektorze fotowoltaicznym, nieco mniej w zakresie wytwarzania energii elektrycznej lub ciepłej z biomasy i najmniej w zakresie wytwarzania energii elektrycznej z wiatru. Przy tym w ostatnich 5 latach powstało ponad 560 nowych spółdzielni z wyraźną tendencją wzrostową. Tylko w samym 2012 r. przybyły 142 nowe spółdzielnie energetyczne.

2.2. Niemieckie regulacje w zakresie działalności energetycznej

Niemieckie regulacje prawne odnoszące się do działalności energetycznej nie przyznają spółdzielniom energetycznym specjalnego statusu. Spółdzielnie energetyczne są traktowane taka samo jak każde inne przedsiębiorstwo energetyczne. W konsekwencji, jeżeli dany rodzaj działalności wymaga uzyskania koncesji, wymóg ten odnosi się także do spółdzielni energetycznych. Warto wskazać, iż w przypadku sprzedaży energii elektrycznej tylko do odbiorców końcowych zużywających ją do celów prywatnych, lub gdy zużycie związane z działalnością gospodarczą nie przekracza 10.000 kWh rocznie, nie ma wymogu uzyskania koncesji i wystarczające jest zgłoszenie takiego rodzaju działalności do organu regulacyjnego. Niemniej, ułatwienie to dotyczy nie tylko spółdzielni energetycznych, ale wszystkich podmiotów zajmujących się sprzedażą energii elektrycznej.

¹ W dalszej części analizy określenie „spółdzielnia energetyczna” odnosi się do spółdzielni, których przedmiotem działalności jest produkcja i sprzedaż/dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych.

Również w zakresie wsparcia produkcji energii z OZE do spółdzielni energetycznych zastosowanie znajdują ogólne przepisy niemieckiej ustawy o odnawialnych źródłach energii (Erneuerbare-Energien-Gesetz). Zgodnie z nimi spółdzielnie energetyczne wytwarzające energię z OZE mają pierwszeństwo w przyłączeniu do sieci oraz zagwarantowane wsparcie w postaci obowiązku zakupu wyprodukowanej przez nie energii za z góry określoną sztywną cenę (tzw. taryfa *feed-in*). Zawarte w taryfie *feed-in* stawki są zróżnicowane w zależności od rodzaju źródła.

2.3. Przepisy regulujące funkcjonowanie spółdzielni

2.3.1. Charakter prawny i istota spółdzielni, ograniczenie odpowiedzialności członków

Niemieckie przepisy nie zawierają definicji spółdzielni energetycznej ani w pośredni sposób nie odnoszą się wprost do tego typu instytucji. W konsekwencji do spółdzielni energetycznych znajdują zastosowanie ogólne przepisy dotyczące funkcjonowania spółdzielni w Niemczech.

Spółdzielnia energetyczna jest odrębną osobą prawną, także w stosunku do swoich członków. Osobowość prawna spółdzielni wywiera skutki w dwóch płaszczyznach. Po pierwsze, relacje handlowe między spółdzielnią a jej członkami odbywają się na takich samych zasadach, jak pomiędzy innymi niezależnymi podmiotami obrotu gospodarczego. W konsekwencji np. sprzedaż energii elektrycznej przez spółdzielnię energetyczną swoim członkom odbywa się na podstawie normalnej umowy sprzedaży energii.² Po drugie, odpowiedzialność spółdzielni wobec wierzycieli ograniczona jest do wysokości jej majątku a za jej zobowiązania, co do zasady, nie odpowiadają jej członkowie (statut może jednak przewidywać obowiązek dodatkowych świadczeń członków spółdzielni na wypadek niewypłacalności).

W powyższym kontekście należy wskazać, iż ograniczenie odpowiedzialności członków spółdzielni jest jednym z powodów, dla których w Niemczech prosumenci stosunkowo często wybierają właśnie tę formę realizowania inwestycji w OZE. Dzięki ograniczeniu odpowiedzialności inwestycja staje się bezpieczniejsza, bowiem w przypadku ewentualnego jej niepowodzenia chroniony jest osobisty majątek członków spółdzielni. Tego rodzaju ochrona nie występuje natomiast w przypadku np. prywatnych inwestycji w OZE realizowanych przez indywidualnych prosumentów lub wspólnych przedsięwzięć realizowanych w formie spółki cywilnej (inna relatywnie popularna w Niemczech forma wspólnej realizacji projektów OZE).³

2.3.2. Utworzenie spółdzielni

Jedną z zalet spółdzielni w porównaniu do innych form prawnych działalności również zapewniających ograniczenie odpowiedzialności inwestorów (np. niektórych spółek) jest nieskomplikowana procedura tworzenia spółdzielni.

² W takim przypadku możliwe są jednak pewne udogodnienia podatkowe (*vide* pkt A.2.6 poniżej).

³ Ograniczenie odpowiedzialności występuje także w przypadku prowadzenia działalności w formie niektórych spółek. Niemniej, ze względów, o których będzie mowa poniżej, spółdzielnia jest w wielu przypadkach bardziej korzystną formą prowadzenia działalności przez prosumentów niż spółka.

Obecnie w celu jej zawiązania wystarczy zaledwie 3 członków, którymi mogą być zarówno osoby fizyczne jak i osoby prawne.⁴ W przypadku osób prawnych mogą to być podmioty prywatne lub publiczne (osoby fizyczne lub osoby prawne, w tym podmioty prawa publicznego). Przykładowo członkami spółdzielni energetycznych bywają także gminy lub lokalne przedsiębiorstwa komunalne (*Stadtwerke, Gemeindewerke*), co w szczególności w odczuciu prywatnych inwestorów (okolicznych mieszkańców) zwiększa bezpieczeństwo inwestycji i zachęca ich do przystąpienia do spółdzielni. Udział takich podmiotów w spółdzielniach energetycznych pozwala także na ułatwiony dostęp do korzystnych (np. dla fotowoltaiki) dużych powierzchni dachowych budynków publicznych będących z reguły własnością gmin (np. szkół czy szpitali).

Spółdzielnia zostaje zawiązana poprzez podpisanie statutu przez jej założycieli. W odróżnieniu jednak od wielu spółek prawa handlowego, dla sporządzenia statutu brak jest wymogu zachowania formy aktu notarialnego, co ułatwia zawiązanie spółdzielni i obniża jego koszty. Jedynie podpisy członków zarządu pod wnioskiem o rejestrację spółdzielni w rejestrze wymagają notarialnego poświadczenia. Spółdzielnia uzyskuje osobowość prawną po wpisaniu do rejestru.

Brak jest wymogu minimalnej wysokości kapitału spółdzielni, co również ma pozytywny wpływ na wybór przez prosumentów tej formy prawnej działalności, w szczególności w przypadku mniej kapitałochłonnych projektów. Dlatego spółdzielnie energetyczne spotykane są głównie w sektorze fotowoltaicznym oraz wytwarzania energii z biomasy (inwestycje w elektrownie wiatrowe najczęściej przekraczają ich możliwości finansowe). Kapitał spółdzielni stanowi suma wszystkich udziałów. Zarówno wysokość kapitału, jak i wymogi, co do wysokości i minimalnej liczby wnoszonych przez członków udziałów ustalane są w statucie. W praktyce, aby nie zniechęcać inwestorów, wartość udziału ustalana jest na stosunkowo niskim poziomie, np. 1000 euro. Na marginesie warto wskazać, że stosunkowo często środki finansowe na działalność spółdzielni pochodzą także z pożyczek udzielonych przez jej członków.⁵ Dodatkowo, zarówno określenie wysokości kapitału i wnoszonych na jego pokrycie udziałów, jak i określenie ewentualnie dalej idącej odpowiedzialności członków spółdzielni za jej zobowiązania następuje już w momencie podpisania statutu. Dzięki temu, już w chwili podjęcia działalności w ramach spółdzielni można skalkulować związane z tym ryzyko, co jest szczególnie istotne dla osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami (prosumentów).

W kontekście wysokości kapitału trzeba także wskazać na pewną specyficzną cechę niemieckich spółdzielni. Mianowicie członkowie spółdzielni nie posiadają udziału w jej ewentualnych kapitałach zapasowych czy rezerwowych i to bez względu na postanowienia statutu. Jak się podkreśla, powyższa zasada stanowi odzwierciedlenie idei spółdzielczości polegającej przede wszystkim na zaspokajaniu potrzeb jej członków, a nie na działalności

⁴ Przed nowelizacją niemieckiego prawa spółdzielczego w 2006 r. spółdzielnia musiała liczyć minimum siedmiu członków.

⁵ Udzielanie tego rodzaju pożyczek następuje jednak na ogólnych zasadach, w tym na zasadzie swobody kontraktowej. Na tej samej zasadzie pożyczek mogą udzielać także członkowie spółdzielni w Polsce.

zarobkowej i gromadzeniu kapitału.⁶ Powyższa cecha ułatwia jednocześnie zmianę składu osobowego spółdzielni, bowiem nie ma potrzeby przeprowadzania skomplikowanej wyceny udziału występującego członka spółdzielni.

W kontekście zapewniania odpowiedniej wysokości kapitału spółdzielni warto także wskazać na pewne dodatkowe ułatwienie w postaci zwolnienia z obowiązku przygotowywania prospektu informacyjnego dla potencjalnych inwestorów zgodnie z rygorystycznymi wymogami co do ich treści i formy.⁷ Tego rodzaju ułatwienie nie występuje natomiast w przypadku innych przedsiębiorstw energetycznych. Dzięki temu spółdzielnie mogą w mniej formalny sposób prezentować potencjalnym inwestorom swoje zamierzenia biznesowe. Trzeba mieć jednocześnie świadomość, iż im lepiej będzie przygotowany materiał informacyjny dla potencjalnych inwestorów, tym większe są szanse na ich pozyskanie.

2.4. Nabycie, zmiana i utrata członkostwa

Członkostwo w spółdzielni nabywa się po złożeniu pisemnej, bezwarunkowej deklaracji członkostwa i przyjęciu w poczet członków przez zgromadzenie spółdzielni. Wraz z przystąpieniem do spółdzielni należy objąć udział, nie ma natomiast obowiązku żadnych dodatkowych świadczeń.

Członkowie spółdzielni mogą przenieść swoje udziały na innych członków, jak również na osoby nowo przystępujące do spółdzielni. Także w tym przypadku wartość udziału jest ustalana na podstawie danych ze sprawozdania finansowego i nie są potrzebne żadne skomplikowane obliczenia ani nie ma obowiązku uiszczania żadnych dodatkowych świadczeń z tego tytułu. Warto przy tym wskazać, iż statut spółdzielni może przewidywać zakaz zbywania udziałów lub określać warunki, na jakich może to nastąpić. W ten sposób spółdzielnia może uchronić się przed przystąpieniem do niej niechcianych członków.⁸

Oprócz przypadku zbycia udziałów, członkostwo może ustać także poprzez wypowiedzenie udziału przez członka oraz w przypadku śmierci albo wykluczenia członka ze Spółdzielni.⁹ Warto wskazać, że niemieckie przepisy przewidują możliwość wypowiedzenia tylko części posiadanych udziałów, chyba że statut przewiduje obowiązek posiadania określonej ich liczby. Ponadto, możliwa jest uproszczona forma wypowiedzenia członkostwa bez konieczności zachowania terminu wypowiedzenia w przypadku, gdy członek zmienia miejsce zamieszkania a członkostwo w spółdzielni związane jest z danym miejscem zamieszkania. Wskazuje się, że

⁶ Przykładowo spółdzielnia energetyczna może kupować energię elektryczną po niższej cenie, a korzyści z tym związane bezpośrednio rozdzielać pomiędzy swoich członków poprzez przekazanie im tej energii po kosztach jej nabycia.

⁷ Po kryzysie ekonomicznym w 2008 r. zaostrzono obowiązki informacyjne dla podmiotów zachęcających potencjalnych inwestorów do określonych inwestycji. Obowiązki te co do zasady odnoszą się także do przedsiębiorstw energetycznych poszukujących inwestorów do realizacji projektów OZE.

⁸ Stosowanie podobnych mechanizmów w Polsce nie wymaga zmiany przepisów prawa.

⁹ W bardzo zbliżony sposób kwestie te regulują polskie przepisy prawa.

powyższe udogodnienie również ma wpływ na wybór tej formy prawnej działalności przez lokalne grupy prosumentów.¹⁰

Jak wskazano wyżej, występującemu członkowi spółdzielni nie przysługuje roszczenie o wypłatę z kapitałów rezerwowych lub zapasowych ani z pozostałego majątku spółdzielni. W konsekwencji, jeżeli sprawozdanie finansowe nie wykazuje długów, wartość udziału obliczana jest tylko w oparciu o dodatni wynik finansowy spółdzielni.¹¹

Reasumując, łatwość nabywania i utraty członkostwa jest kolejnym z czynników decydujących o wyborze właśnie tej formy prawnej działalności, w szczególności w celu wspólnej realizacji lokalnych projektów OZE. Właśnie w przypadku tego rodzaju projektów bowiem stosunkowo często może zaistnieć potrzeba wystąpienia członka zmieniającego miejsce zamieszkania lub przyjęcia w poczet członków nowego mieszkańca danej wsi, gminy czy osiedla.

2.5. Funkcjonowanie spółdzielni

Obligatoryjnymi organami spółdzielni są zarząd, rada nadzorcza oraz walne zgromadzenie, przy czym statut może określać także inne organy, np. komitet doradczy lub radę administracyjną. Walne zgromadzenie jest najwyższym organem spółdzielni posiadającym kompetencje we wszystkich sprawach nieprzekazanych zgodnie ze statutem do kompetencji innych organów.

Zasadą jest, iż tylko członkowie spółdzielni mogą obejmować funkcje w jej organach. Dodatkowo, istnieje wymóg, aby członkami zarządu i rady nadzorczej były tylko osoby fizyczne.¹²

Ponadto, w odróżnieniu od innych osób prawnych, spółdzielnie cechuje demokratyczna struktura wewnętrzna. Każdy członek, niezależnie od liczby posiadanych udziałów, ma jeden głos na walnym zgromadzeniu.¹³ Wyjątkowo pod pewnymi warunkami dopuszczalne jest przyznanie członkowi więcej niż jednego głosu, jednak nie więcej niż trzech.

Bezpośrednie sprawowanie zarządu i nadzoru przez członków spółdzielni oraz demokratyczna struktura wewnętrzna to jedne z głównych czynników decydujących o popularności spółdzielni energetycznych w Niemczech. Dzięki temu członkowie spółdzielni silniej identyfikują się z jej działalnością i mają poczucie faktycznego wpływu na jej funkcjonowanie. Niezależnie od tego z tych powodów spółdzielnia nie jest atrakcyjnym podmiotem do przejęcia nad nią kontroli, np. przez komercyjnych inwestorów, którzy nawet w przypadku nabycia większości udziałów nie mieliby możliwości narzucenia pozostałym członkom swojej wizji prowadzenia działalności. Także powyższe ma wpływ na preferowanie formy prawnej spółdzielni, szczególnie w

¹⁰ Polskie przepisy nie przewidują takiej możliwości. Niemniej, w naszej ocenie, wprowadzenie tego rodzaju ułatwień mogłoby niekiedy przynieść skutek odwrotny od zamierzonego. W szczególności w przypadku niewielkich spółdzielni (zrzeszających np. trzy osoby fizyczne) wystąpienie jednego z członków bez zachowania terminu wypowiedzenia mogłoby stawić w niekorzystnej sytuacji pozostałych członków. W takich przypadkach wprowadzenie ułatwienia na wzór niemiecki nie służyłoby pewności obrotu. W konsekwencji nie zaproponowaliśmy wprowadzenia takiego rozwiązania do polskiego prawa.

¹¹ Kwestia ta jest uregulowana podobnie w polskich przepisach prawa.

¹² Kwestie te są podobnie uregulowane w prawie polskim.

¹³ Liczba udziałów decyduje natomiast o udziale w ewentualnej nadwyżce bilansowej spółdzielni.

przypadku mniejszych projektów realizowanych głównie przez osoby fizyczne, w których szczególne znaczenie ma równe prawo głosu. Niemniej, w tego typu projektach wszyscy członkowie najczęściej i tak mają równy udział, więc w praktyce nie występuje problem rozbieżności pomiędzy udziałem a liczbą głosów.

Każda spółdzielnia musi przynależeć do związku rewizyjnego.¹⁴ W przypadku wystąpienia spółdzielni ze związku rewizyjnego zawiadamia się właściwy sąd rejestrowy. Jeżeli spółdzielnia nie przystąpi do związku rewizyjnego w wyznaczonym terminie, sąd rejestrowy z urzędu orzeka o jej rozwiązaniu. Dzięki temu nie tylko poddawana jest obowiązkowemu regularnemu badaniu, ale także korzysta ze wsparcia doświadczonych doradców działających w danym związku oraz z wymiany doświadczeń pomiędzy spółdzielniami przynależącymi do takiego związku. Dzięki regularnym obowiązkowym badaniom przez związek rewizyjny chronione są interesy nie tylko kontrahentów, ale także członków spółdzielni. Powoduje to, iż w praktyce od wielu lat spółdzielnie są najbardziej odporną na upadłość formą prawną działalności gospodarczej, co niewątpliwie również ma wpływ na ich popularność w szczególności wśród prosumentów.

2.6. Ułatwienia podatkowe

Zysk spółdzielni podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób prawnych jak w przypadku każdej innej osoby prawnej. Wysokość tego podatku wynosi 15 %, dodatkowo podatek powiększa opłata solidarnościowa¹⁵ w wysokości 5,5 % podatku, tj. około 0,83 % dochodu.

Niemniej, jedną ze szczególnych cech spółdzielni jest występowanie tzw. „rekompensaty” płatnej przez spółdzielnię na rzecz jej członków. Polega ona na przekazaniu członkom spółdzielni dochodu, który spółdzielnia osiągnęła wskutek transakcji z nimi. Jak się podkreśla, mechanizm „rekompensaty” jest odbiciem zasady, zgodnie z którą spółdzielnia powinna przede wszystkim promować interesy jej członków a nie działać w celu uzyskania dochodu (w szczególności ich kosztem). Stąd idea „rekompensowania” członkom spółdzielni poniesionych przez nich, w założeniu zbyt wysokich, bowiem przynoszących spółdzielni zysk, kosztów w ramach transakcji ze spółdzielnią. Mechanizm „rekompensaty” znajduje swoje odzwierciedlenie w przepisach prawa podatkowego, na gruncie których tego rodzaju rekompensata traktowana jest jako koszt uzyskania przychodu i pomniejsza tym samym ogólny dochód spółdzielni.¹⁶ W konsekwencji, jeżeli cały roczny zysk spółdzielni zostanie osiągnięty w wyniku transakcji wyłącznie z jej członkami i następnie w formie rekompensaty rozdzielony pomiędzy nimi, to wówczas spółdzielnia w ogóle nie osiągnie dochodu podlegającego opodatkowaniu. Niewątpliwie powyższa szczególna cecha spółdzielni w porównaniu do innych osób prawnych również przyczynia się do wyboru tej formy działalności, w szczególności w

¹⁴ Polskie przepisy, co prawda nie wprowadzają obowiązku przynależności do związku rewizyjnego, niemniej i tak, podobnie jak w Niemczech, istnieje obowiązek poddania spółdzielni lustracyjnemu badaniu legalności, gospodarności i rzetelności całości jej działania.

¹⁵ Specjalny rodzaj podatku pobierany w celu pokrycia kosztów zjednoczenia Niemiec oraz pomocy krajom Europy Wschodniej i Południowej.

¹⁶ W ten sam sposób traktowany jest także zwrot poniesionych przez członków spółdzielni wydatków związanych z kosztami działalności spółdzielni.

przypadku realizowanych przez prosumentów lokalnych projektów biomasowych, w których całość lub zdecydowana większość wyprodukowanej energii zużywana jest przez członków spółdzielni.

Wyłacony przez spółdzielnię jej członkom udział w zysku spółdzielni (po zapłacie podatków przez spółdzielnię) podlega opodatkowaniu po stronie członków w zależności od ich indywidualnej sytuacji podatkowej. W tym kontekście trzeba wskazać, iż opisana wyżej rekompensata, co do zasady, również podlega opodatkowaniu tak jak dochód. Niemniej, jak wskazano wyżej, rekompensata zawsze związana jest z jakiegoś rodzaju uprzednim świadczeniem członka spółdzielni na jej rzecz i w praktyce po prostu pomniejsza to świadczenie. Z ekonomicznego punktu widzenia zatem w takim przypadku członek spółdzielni również nie zapłaci podatku.

Powyższy mechanizm rekompensaty można zilustrować na przykładzie sprzedaży przez spółdzielnię jej członkom wyprodukowanej przez spółdzielnię energii elektrycznej. Jeżeli w wyniku takiej transakcji spółdzielnia osiągnie zysk (sprzeda energię po cenie wyższej niż koszty jej wytworzenia), to tę nadwyżkę powinna następnie zwrócić swoim członkom. W takim przypadku w praktyce po stronie spółdzielni nie wystąpi dochód do opodatkowania, a po stronie członków spółdzielni *post factum* nastąpi zmniejszenie pierwotnie zapłaconej ceny za energię elektryczną. Tego rodzaju transakcja jest neutralna pod względem podatkowym zarówno dla spółdzielni jak i jej członków.¹⁷

2.7. Podsumowanie

Reasumując, przy braku szczególnych przepisów odnoszących się do spółdzielni energetycznych, ich popularność w Niemczech (głównie wśród niemieckich prosumentów, niewielkich gmin i wsi) wynika przede wszystkim z korzyści płynących z wyboru samej spółdzielni jako formy prowadzenia działalności gospodarczej.

Podobnie jak w przypadku niektórych innych osób prawnych (np. spółek kapitałowych), ograniczona jest bowiem odpowiedzialność osobista członków spółdzielni (prosumentów). Niemniej, brak jest wymogu ustanowienia minimalnego kapitału (jak w spółkach kapitałowych) a sama spółdzielnia jest znacznie prostsza i mniej kosztowna w założeniu, i prowadzeniu. Ponadto, istotne znaczenie w przypadku projektów realizowanych przez lokalne społeczności, np. mieszkańców danej wsi czy gminy, ma jej demokratyczny charakter i bezpośrednie sprawowanie zarządu, dzięki któremu prosumenci czują silniejszy związek z danym projektem OZE. Nie bez znaczenia, szczególnie w przypadku lokalnych projektów realizowanych przez mieszkańców danej wsi, gminy czy osiedla jest także łatwość przystąpienia i wystąpienia ze spółdzielni. Niewątpliwie także preferencyjne zasady opodatkowania spółdzielni przyczyniają się do jej popularności w porównaniu do innych form działalności. Ponadto, jak wskazywano, w praktyce od wielu lat spółdzielnie są najbezpieczniejszą formą prowadzenia działalności gospodarczej w Niemczech co powoduje relatywnie najmniejszą liczbę ich upadłości.

¹⁷ Mając na uwadze korzyści płynące z istniejących z Niemczech preferencji podatkowych dla spółdzielni, proponujemy wprowadzenie podobnych ułatwień także do prawa polskiego, *vide* część B pkt 3.4.

2.8. Pozaprawne czynniki popularności spółdzielni energetycznych

Na ciągle rosnącą popularność spółdzielni energetycznych w Niemczech ma wpływ także szereg innych, pozaprawnych czynników, które można podzielić na dwie grupy.

Przede wszystkim należy wskazać na czynniki, które zadecydowały o popularności energetyki prosumenckiej niezależnie od formy prowadzenia działalności w tym zakresie. Gdyby bowiem nie ta popularność, to nie powstałoby tyle spółdzielni energetycznych, które w przeważającej mierze zrzeszają właśnie prosumentów. Po pierwsze, w społeczeństwie niemieckim występuje bardzo wysoka świadomość ekologiczna. Powyższa świadomość zwiększyła się zwłaszcza w ostatnich latach po ogłoszeniu przez rząd Niemiec programu odrotu od energii jądrowej na rzecz OZE (tzw. „*Energiewende*”). Dzięki niej w wielu przypadkach Niemcy decydują się na inwestycje w projekty OZE głównie z pobudek ideowych i gotowi są zaakceptować minimalne korzyści finansowe z tym związane. Dodatkowo, niemiecki system wsparcia w postaci cen gwarantowanych (taryfy *feed-in*) pozwala nie tylko na stosunkowo szybki zwrot zainwestowanego w OZE kapitału, ale także przyczynia się do zwiększonego bezpieczeństwa inwestycji szczególnie dla małych podmiotów, jakimi z reguły są spółdzielnie energetyczne. Dzięki taryfom *feed-in* możliwe jest bowiem łatwe przygotowanie biznesplanu bez konieczności negocjowania cen odbieranej energii, co w praktyce mogłoby okazać się trudne dla niewielkich spółdzielni energetycznych.¹⁸ Ponadto, system wsparcia jest przewidywalny w z góry określonym czasie, co zwiększa pewność inwestycji i szanse na udzielenie dofinansowania przez instytucje komercyjne. Niezależnie od tego, ze względu na stosunkowo wysokie ceny energii dostarczanej do odbiorców sieciami, w Niemczech opłaca się produkować energię na własne potrzeby.¹⁹ Kolejnym czynnikiem mającym wpływ na liczbę prosumentów w Niemczech jest również wysoka zamożność społeczeństwa powodująca, że stosunkowo liczna grupa osób fizycznych dysponuje odpowiednim kapitałem, aby zainwestować w OZE.

Na popularność energetyki prosumenckiej nałożyły się z kolei czynniki, które zadecydowały, iż dla realizacji swoich przedsięwzięć prosumenci stosunkowo często wybierają właśnie formę spółdzielni. Podstawowym z tych czynników jest bardzo wysoka kultura i tradycja spółdzielczości w Niemczech. Ta forma prawna prowadzenia działalności gospodarczej jest nie tylko niezwykle popularna w wielu dziedzinach życia, ale również bardzo pozytywnie odbierana przez społeczeństwo. Spółdzielnie postrzegane są jako forma zacieśniania więzi w ramach lokalnych społeczności, pozwalająca na efektywną realizację wspólnych celów tych

¹⁸ W innych krajach właśnie brak taryf *feed-in* i tym samym preferowanie dużych przedsiębiorstw energetycznych przyczyniły się do małej popularności oddolnych, obywatelskich inicjatyw w zakresie inwestycji w OZE.

¹⁹ Obecnie ustawowe ceny energii elektrycznej z OZE są około dwukrotnie niższe od cen energii elektrycznej dostarczanej do odbiorców końcowych sieciami, dlatego im więcej energii uda się zużyć na własne potrzeby, tym wyższa stopa zwrotu inwestycji. Niezależnie od tego także koszt ciepła wyprodukowanego przez lokalne ciepłownie opalane biomasą jest niższy niż ciepła wytworzonego w indywidualnych instalacjach CO opalanych gazem ziemnym lub olejem opałowym. W tym ostatnim przypadku oszczędności są tak duże, że na podłączenie do lokalnej sieci ciepłowniczej wybudowanej i eksploatowanej przez lokalną spółdzielnię energetyczną niekiedy decydowali się nawet ci mieszkańcy, którzy dwa lata wcześniej zmodernizowali indywidualne instalacje CO.

społeczności i dająca ich członkom poczucie działania dla wspólnego dobra.²⁰ Spółdzielnie dodatkowo zyskały na popularności po 2006 r., kiedy znowelizowano prawo zmniejszając minimalną liczbę członków z siedmiu do trzech i wprowadzając pewne ułatwienia w zakresie obowiązku badania sprawozdań finansowych mniejszych spółdzielni²¹, a także po kryzysie ekonomicznym w 2008 r., kiedy zaczęto poszukiwać bezpiecznych form inwestowania.²² Trzeba także wskazać na długoletnią tradycję spółdzielni energetycznych, z których pierwsze powstały już na początku XX wieku, a niektóre z nich istnieją do dnia dzisiejszego. Choć pierwsze spółdzielnie energetyczne wytwarzały energię ze źródeł konwencjonalnych, to jednak wypracowane wcześniej wzorce można było implementować do projektów OZE. Wreszcie trzeba wskazać na szeroką promocję spółdzielni energetycznych zarówno na szczeblu krajowym jak i lokalnym²³, którą zajmuje się wiele różnych instytucji, w tym niemiecki związek spółdzielni i kas spółdzielczych czy niemiecka agencja ds. energii odnawialnej. Instytucje te prowadzą internetowe portale informacyjne dedykowane spółdzielniom energetycznym oraz wydają materiały informacyjne, szkoleniowe i promocyjne. Nowo powstające spółdzielnie mają dostęp do know-how²⁴, a także do szkoleń i gotowych materiałów, takich jak statuty i inne dokumenty potrzebne do ich funkcjonowania. Niektóre organizacje oferują także całe gotowe projekty, np. lokalnych biogazowni, przeznaczone do realizacji przez mieszkańców danej gminy czy wsi. Jak istotna jest promocja pokazuje przykład ostatniej nowelizacji niemieckiego prawa spółdzielczego.

3. Funkcjonowanie spółdzielni energetycznych w innych wybranych krajach UE

3.1. Uwagi wstępne

Wspólne formy inwestowania osób fizycznych w odnawialne źródła energii spotykane są również w innych krajach Unii Europejskiej, takich jak Dania, Holandia, Wielka Brytania, Austria czy Szwecja. Na przykładzie tych krajów można wskazać przyczyny, które

²⁰ Spółdzielnie energetyczne nie tylko angażują bezpośrednio swoich członków obniżając w ten sposób koszty realizacji projektów, ale także lokalnych rzemieślników, przedsiębiorstwa dostarczające potrzebny sprzęt oraz lokalne banki spółdzielcze, które są najczęstszym pożyczkodawcą spółdzielni energetycznych. Dzięki temu spółdzielnie energetyczne przyczyniając się do kompleksowego ekonomicznego rozwoju całego regionu.

²¹ W przypadku spółdzielni, których suma bilansu nie przekracza miliona euro a obrót 2 milionów euro rocznie nie ma obowiązku poddawania sprawozdań finansowych badaniu zgodnie z przepisami regulującymi zasady prowadzenia księgowości.

²² Jak wskazano wyżej, z punktu widzenia ryzyka upadłości spółdzielnie są w Niemczech najbezpieczniejszą formą prawną prowadzenia działalności gospodarczej.

²³ Przykładowo w Badenii-Wirtembergii w 2010 r. wdrożono program wspierania spółdzielni obejmujący współfinansowanie kosztów założenia spółdzielni i prowadzenia jej audytu przez pierwszych pięć lat działalności oraz kampanię informacyjną i darmowe doradztwo.

²⁴ Warto wskazać, że dla niektórych spółdzielni energetycznych sprzedaż własnego know-how powstającym spółdzielniom stała się istotną częścią ich działalności. W ramach swojej działalności spółdzielnie nie tylko udostępniają własną wiedzę i doświadczenie, ale także świadczą usługi doradcze w zakresie oszczędzania energii, dostarczają sprzęt, a nawet prowadzą działalność badawczą i rozwojową.

zdecydowały o mniejszej popularności spółdzielni energetycznych, dzięki czemu możliwe będzie uniknięcie w Polsce popełnionych w tamtych krajach błędów czy zaniechań.

3.2. Dania

Po koniec lat 70. XX wieku w Dani przepisy prawa sprzyjały wspólnym inwestycjom osób fizycznych w OZE, przy czym w realiach duńskich chodziło przede wszystkim o farmy wiatrowe realizowane w formie spółki jawnej. Wśród czynników mających wpływ na popularność tego typu inwestycji wskazuje się silny ruch na rzecz OZE oraz stopniowo rozwijany system wsparcia²⁵ w postaci ułatwień w przyłączeniu do sieci, ułatwień podatkowych, oraz przede wszystkim taryf *feed-in*. Ponadto, dostępne były korzystne kredyty dla tego typu przedsięwzięć a instytucje finansowe nie badały wiarygodności podmiotu ubiegającego się o kredyt (co mogłoby mieć negatywny wpływ na ocenę zdolności kredytowej), a raczej szanse powodzenia samego projektu. Co więcej, początkowo przepisy preferowały inwestorów mieszkających w bezpośrednim sąsiedztwie planowanych inwestycji, a ponadto ustalały maksymalny dozwolony udział jednej osoby w danym projekcie, który uzależniony był od jej zużycia energii elektrycznej. Odnosiło to ten skutek, iż w pierwsze farmy wiatrowe z jednej strony inwestowali głównie okoliczni mieszkańcy, a z drugiej strony ich liczba była stosunkowo duża (ograniczenie wielkości udziału powodowało, że do realizacji inwestycji potrzebnych było więcej osób). Dzięki tym przepisom w latach 80-tych i 90-tych XX wieku spółki jawne osób fizycznych (ale także spółdzielnie) stanowiły najpopularniejszą formę realizacji inwestycji w OZE. Duże znaczenie dla rozwoju obywatelskiej energetyki prosumenckiej miała także działalność powstałego w 1978 r. „związku gildii energii wiatru”, organizacji non-profit wspierającej właścicieli turbin wiatrowych, oferującej wszechstronne wsparcie dla nowo powstających projektów.

Późniejsze złagodzenie ograniczeń w zakresie maksymalnej wielkości udziału oraz nabywania gruntu pod inwestycje OZE tylko przez lokalnych mieszkańców, a ostatecznie ich zniesienie w 2001 r. spowodowało jednak, że udział prosumentów w realizacji wspólnych projektów OZE zaczął sukcesywnie spadać. W szczególności negatywny wpływ na liczbę nowych obywatelskich przedsięwzięć realizujących projekty OZE miało zniesienie ograniczeń w nabywaniu gruntów pod farmy wiatrowe przez inwestorów spoza regionu. Spowodowało to komercjalizację energetyki wiatrowej i coraz większy udział inwestorów branżowych, w tym dużych przedsiębiorstw energetycznych. Ponadto, wprowadzono zachęty do zastępowania starych mniejszych turbin nowymi większymi, które choć bardziej wydajne, były też droższe i stały się nieatrakcyjne dla małych podmiotów takich jak spółdzielnie energetyczne czy też spółki jawne prosumentów. Zastąpiono również taryfy *feed-in* systemem zielonych certyfikatów, co również negatywnie wpłynęło na liczbę nowych spółdzielni energetycznych. W konsekwencji obecnie w Danii w projekty OZE inwestują już głównie duże korporacje.

3.3. Holandia

W Holandii realizowane przez prosumentów projekty OZE nie odgrywają praktycznie żadnej roli. Wskazuje się, iż spowodowane jest to między innymi brakiem wsparcia w postaci taryf

²⁵ Duńczycy wykorzystali spadek cen paliw spowodowany kryzysem paliwowym w latach 70. XX wieku do obłożenia paliwa dodatkowym podatkiem, który kompensował spadek jego ceny, a uzyskane z tego tytułu środki wykorzystali na subwencje dla projektów OZE.

feed-in. W konsekwencji podmioty powstające w wyniku lokalnych inicjatyw obywatelskich muszą samodzielnie negocjować ceny wytwarzanej przez nie energii odrębnie dla każdej instalacji z lokalnymi przedsiębiorstwami energetycznymi, co bywa dość utrudnione. Niezależnie od tego, w braku specjalnej formy wsparcia, większość tego rodzaju przedsięwzięć powstała w Holandii po prostu w wyniku silnego ruchu przeciwko energetyce jądrowej spowodowanego katastrofą w Czarnobylu (głównie pomiędzy 1986 r. a 1992 r.). Co prawda w 1998 r. wprowadzono pewne ułatwienia podatkowe dla społecznych inicjatyw w zakresie OZE, jednak zbiegło się to z rosnącym zapotrzebowaniem na duże projekty OZE, które przekraczały możliwości finansowe lokalnych społeczności.

3.4. Wielka Brytania

W Wielkiej Brytanii obywatelskie inicjatywy w zakresie inwestycji w OZE również są niezwykle rzadko spotykane. Jak się wskazuje, spowodowane jest to z jednej strony niekorzystnym systemem wsparcia preferującym duże instalacje (brak taryf *feed-in*), a z drugiej strony brakiem świadomości ekologicznej oraz tradycji spółdzielczości w społeczeństwie brytyjskim. Co prawda w 2000 r. wprowadzono program wsparcia dostępny także dla projektów realizowanych przez wspólnoty lokalne, został on jednak szybko zakończony i nie był później kontynuowany. Obok spółdzielni, projekty OZE realizowane są przez lokalne społeczności także w innych formach prawnych, np. funduszy powierniczych.

3.5. Austria

W Austrii obywatelskie projekty OZE dotyczą w praktyce prawie wyłącznie lokalnych ciepłowni opalanych biomasą i najczęściej przybierają formę spółdzielni zrzeszających lokalnych rolników. Niekiedy w tego typu projektach uczestniczą także komunalne przedsiębiorstwa energetyczne. Duży wzrost popularności właśnie tego typu inwestycji spowodowany był korzystnym systemem wsparcia dla działalności rolniczej i leśniczej w postaci preferencyjnych dotacji i pożyczek, co spowodowało przyrost ilości biomasy, której potrzeba zagospodarowania w połączeniu ze świadomością ekologiczną Austriaków wykreowała popularność lokalnych ciepłowni na biomasę. Istotne znaczenie ma promocja tego typu rozwiązań na szczeblu lokalnym oraz ciągle rosnąca współpraca i wymiana *know-how* gmin w tym zakresie. Przykładowo pod patronatem austriackiego organu regulacyjnego rynku energii stworzono dedykowany gminom program zachęcania ich do inicjowania lokalnych, obywatelskich projektów biomasowych, w ramach którego gminy rywalizują o dodatkowe wsparcie finansowe realizowanych na ich terenie projektów oraz otrzymują pomoc w ich planowaniu i realizacji.

Z drugiej strony inwestycje w innego rodzaju OZE są stosunków rzadko spotykane i z reguły przybierają formę spółek komandytowych lub spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, w których osoby fizyczne mogą nabywać udziały. Jak się wskazuje, mała popularność spółdzielni energetycznych w zakresie projektów fotowoltaicznych czy wiatrowych spowodowana jest nierozwiązaniem problemu sprzedaży/zużycia energii elektrycznej przez członków spółdzielni. Korzyść spółdzielni polega bowiem na możliwości przekazania jej członkom „w naturze” wypracowanych przez nią dóbr, tymczasem energia elektryczna ze swej istoty w większości przypadków musi być najpierw wprowadzona do sieci. Niemniej, w niektórych przypadkach rozwiązano ten problem poprzez sprzedaż energii konkretnemu sprzedawcy energii i przekazanie członkom spółdzielni vouchera na określoną ilość darmowej energii kupowanej od

tego sprzedawcy. Poza tym, system wsparcia ulega częstym zmianom, co nie służy pewności inwestycji, pomimo iż w Austrii również występują taryfy *feed-in*. Powyższe jest wskazywane jako jedna z głównych przyczyn małej popularności społecznych projektów OZE innych niż ciepłownie na biomasę, w szczególności w porównaniu do Niemiec.

3.6. Szwecja

W Szwecji spółdzielnie energetyczne są dość popularne i aktywne przede wszystkim w zakresie energetyki wiatrowej a skala działalności takich spółdzielni ma obecnie już ponadlokalny charakter. Istnieją nawet spółdzielnie posiadające kilka farm wiatrowych na terenie całego kraju, do których może przystąpić każda osoba wpłacając około 1000 \$ na pokrycie udziału (odpowiada to około 1000 kWh energii na rok). Jak się podkreśla, Szwedzi raczej wolą inwestować w projekty wiatrowe zlokalizowane tam, gdzie są sprzyjające warunki pogodowe, nawet jeżeli wiązałoby się to z inwestycją na drugim końcu kraju. Dzięki skali działalności spółdzielnie energetyczne w Szwecji są w stanie inwestować także w duże i kosztowne projekty OZE stanowiąc konkurencję dla inwestorów komercyjnych. Główną korzyść z udziału w takich spółdzielniach stanowi możliwość zakupu przez jej członków energii elektrycznej od spółdzielni po kosztach jej wytworzenia, tj. znacznie poniżej cen rynkowych. Niezależnie od tego powstawanie spółdzielni energetycznych wspierane jest przez gminy i komunalne przedsiębiorstwa energetyczne.

B. Wdrożenie instytucji spółdzielni energetycznej do polskiego systemu prawa

1. Uwagi wstępne

Doświadczenia innych krajów pokazują, iż o popularności spółdzielni energetycznych, w braku specjalnych przepisów promujących tę formę działalności, decyduje szereg różnych czynników, w tym i pozaprawny. Jednocześnie z analizy tych doświadczeń wynika, że instytucja spółdzielni energetycznej powszechnie przyjęła się głównie w Niemczech. Na sukces spółdzielni energetycznych w Niemczech, a jednocześnie na ich mniejszą popularność w innych krajach, ma wpływ bardzo korzystny i stabilny w porównaniu do innych państw system wsparcia w postaci taryf *feed-in*.²⁶ Choć jak wskazano, Niemcy gotowi są inwestować w OZE również z pobudek ideowych, to jednak gdyby się to nie opłacało, prawdopodobnie energetyka prosumencka nie byłaby tak rozpowszechniona.

W konsekwencji, jesteśmy zdania, że sukces spółdzielni energetycznych w Polsce może zapewnić tylko taki system wsparcia dla realizowanych przez nie projektów OZE, który spowoduje, że tego rodzaju inwestycje będą się po prostu opłacać. System taki powinien być przy tym stabilny, by pozwolić na określenie rentowności inwestycji w długiej perspektywie czasu.²⁷ W tym kontekście należałoby także podjąć działania mające na celu zachęcenie instytucji finansowych do wspierania oddolnych inicjatyw społecznych w zakresie realizacji projektów OZE. Dodatkowe wsparcie finansowe mogłoby polegać np. na stworzeniu dedykowanego spółdzielniom energetycznym programu analogicznego do realizowanego przez NFOŚiGW programu „Prosument”.

Oczywiście, jak pokazuje przykład niemiecki, duński, austriacki i szwedzki, bardzo ważne jest też budowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz szeroka kampania informacyjna i promocyjna. Kampania ta wydaje się szczególnie potrzebna w Polsce, gdzie przez okres ustroju socjalistycznego idea spółdzielczości bardzo się zdewaluowała i nie jest obecnie postrzegana jako efektywna forma prowadzenia działalności gospodarczej. W tym kontekście istotne jest stworzenie platformy wymiany *know-how* w zakresie tworzenia i funkcjonowania spółdzielni energetycznych, w ramach której można by wykorzystać praktyczne doświadczenia niemieckie. Patronat nad promocją spółdzielni energetycznych mogłoby objąć np. Ministerstwo Gospodarki, Prezes URE lub Krajowa Rada Spółdzielcza. Ponadto, podobnie jak w Austrii, można by stworzyć program dedykowany gminom nastawiony na zachęcanie ich do inicjowania na ich obszarze powstawania spółdzielni energetycznych. Jednym z instrumentów inicjacji przez gminy tego rodzaju przedsięwzięć są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w ramach których gminy mogą wyznaczać tereny pod inwestycje w OZE realizowane przez spółdzielnie energetyczne.

Niemniej, żadna kampania promocyjna nie przyniesie pożądanych rezultatów, jeżeli kompleksowy system wsparcia spółdzielni energetycznych nie zapewni stopy zwrotu

²⁶ Taryfy *feed-in* przyczyniły się do początkowej popularności obywatelskich inicjatyw w zakresie OZE także w Danii, z kolei brak tych taryf postrzegany jest za jedną z przyczyn znikomego rozwoju takiej formy realizacji projektów OZE w Holandii czy Wielkiej Brytanii.

²⁷ W Austrii system wsparcia w postaci taryf *feed-in* nie przyniósł zamierzonych rezultatów, ponieważ ulega tak częstym zmianom, że nie daje potencjalnym inwestorom dostatecznej pewności co do długofalowej opłacalności inwestycji.

zainwestowanego kapitału w rozsądnym czasie umożliwiającym odniesienie przez członków spółdzielni realnych korzyści finansowych.

2. Sposób wdrożenia instytucji spółdzielni energetycznej do polskiego porządku prawnego

Podstawowym aktem prawnym regulującym funkcjonowanie spółdzielni jest ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze²⁸ („Prawo spółdzielcze”). Co do zasady przepisy te w niewielkim stopniu różnią się od przepisów niemieckich. W konsekwencji większość wskazanych na przykładzie Niemiec zalet spółdzielni w porównaniu do innych form prawnych działalności pozostaje aktualnych także w polskich realiach. Biorąc za wzór przykład niemiecki, nie są w związku z tym potrzebne daleko idące zmiany w tej ustawie.

Niemniej, w naszej ocenie możliwe i pożądane jest wprowadzenie pewnych zmian w obowiązujących i projektowanych przepisach prawa, które preferowałyby spółdzielnie energetyczne w porównaniu do innych form prawnych i tym samym przyczyniały się do wzrostu popularności tej formy prowadzenia działalności energetycznej. W tym celu należałoby w naszej ocenie stworzyć odrębny typ spółdzielni – spółdzielnię energetyczną. Jest natomiast kwestią drugorzędną, w jaki sposób instytucja spółdzielni energetycznej i związane z nią udogodnienia zostaną wprowadzone do polskiego porządku prawnego.

Po pierwsze, można sobie wyobrazić wprowadzenie do Prawa spółdzielczego odrębnego rozdziału poświęconego spółdzielniom energetycznym.²⁹ Zaletą takiego rozwiązania byłoby kompleksowe uregulowanie zasad funkcjonowania spółdzielni w jednym akcie prawnym. Zakładamy bowiem, że zdecydowana większość przepisów Prawa spółdzielczego odnosiłaby się także do spółdzielni energetycznych. Wadą takiego rozwiązania byłoby natomiast to, iż w stosunkowo szerokim zakresie Prawo spółdzielcze musiałoby ingerować w inne ustawy, a przede wszystkim w ustawę z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne³⁰ („Prawo energetyczne”) oraz w przyszłą ustawę o odnawialnych źródłach energii, jako podstawowe akty regulujące działalność w zakresie wytwarzania energii z OZE.

Po drugie, możliwe jest wprowadzenie kompleksowej regulacji dotyczącej spółdzielni energetycznych do Prawa energetycznego lub przyszłej ustawy o odnawialnych źródłach energii. Z jednej strony rozwiązanie takie byłoby spójne z dotychczasowym systemem, w którym działalność energetyczna uregulowana jest właśnie w prawie energetycznym. Z drugiej strony przepisy Prawa energetycznego albo musiałyby odsyłać do prawa spółdzielczego w kwestiach niezwiązanych z działalnością energetyczną albo zawierać własną regulację w tym zakresie, co z kolei nie byłoby spójne z charakterem tej ustawy.

Trzecim rozwiązaniem jest uwzględnienie w Prawie spółdzielczym odrębnego typu spółdzielni energetycznej. W takim przypadku do spółdzielni energetycznych zastosowanie znalazłyby przepisy ogólne dotyczące wszystkich spółdzielni. W przepisach szczególnych natomiast

²⁸ t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 1433.

²⁹ Obecnie w Prawie spółdzielczym jest już odrębny rozdział zawierający przepisy szczególne odnoszące się do spółdzielni produkcji rolnej, spółdzielni kółek rolniczych i spółdzielni pracy.

³⁰ t.j. Dz.U z 2012 r., poz. 1059 z późn. zm.

można byłoby uregulować kwestie ustrojowe wyróżniające spółdzielnie energetyczne na tle innych spółdzielni, takie jak rodzaj i zakres prowadzonej działalności, minimalna liczba członków oraz dopuszczalny skład osobowy. Pozostałe kwestie związane *stricto* z działalnością energetyczną można by z kolei uregulować w Prawie energetycznym lub przyszłej ustawie o odnawialnych źródłach energii. Ewentualne ułatwienia podatkowe znalazłyby się natomiast w ustawach podatkowych. W naszej ocenie ten wariant wydaje się optymalny.

3. Propozycje konkretnych zmian w prawie

3.1. Odrębny typ spółdzielni energetycznej

Jak wspomniano, elementem kompleksowej regulacji spółdzielni energetycznych powinno być w naszej ocenie wprowadzenie odrębnego typu spółdzielni – spółdzielni energetycznej. Przepisy szczególne regulujące podstawowe kwestie ustrojowe związane z działalnością spółdzielni energetycznych mogłyby się znaleźć w Prawie spółdzielczym, natomiast w innych ustawach wystarczyłoby zamieścić odwołanie do spółdzielni energetycznej w rozumieniu Prawa spółdzielczego.

3.1.1. Skład spółdzielni

Zawarte w Prawie spółdzielczym przepisy ustrojowe dotyczące spółdzielni energetycznej powinny wskazywać na jej dopuszczalny skład osobowy. Możliwe są przy tym trzy rozwiązania.

Po pierwsze można nie wprowadzać żadnych ograniczeń w tym zakresie. Warto bowiem przypomnieć, iż zgodnie z Prawem spółdzielczym, spółdzielnię mogą tworzyć także wyłącznie osoby prawne. Rozwiązanie to wydaje się jednak trudne do pogodzenia z celem spółdzielni energetycznej, która ma być instrumentem wspierającym energetykę prosumencką. W konsekwencji, brak ograniczeń w tym zakresie mógłby być wykorzystany do obejścia prawa, np. przez istniejące już przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się energetyką zawodową chcące skorzystać z dobrodziejstw przewidzianych dla spółdzielni energetycznych. Dlatego, aby wykluczyć tego rodzaju sytuacje, proponujemy przesądzić, iż członkiem spółdzielni energetycznej nie może być przedsiębiorstwo energetyczne.

Po drugie możliwe jest rozwiązanie, zgodnie z którym członkami spółdzielni mogłyby być wyłącznie osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej. Z jednej strony byłoby to w pewnym stopniu spójne z obecnym projektem ustawy o odnawialnych źródłach energii, w której ułatwienia przewidziane dla prosumentów dotyczą w szczególności osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Tak dalekie ograniczenie składu osobowego spółdzielni energetycznych znacznie zawęziłoby jednak grono potencjalnych jej członków i w praktyce mogłoby zniechęcać do ich zakładania. W takim przypadku członkami spółdzielni energetycznych nie mogłyby być bowiem np. gminy czy też spółki komunalne, a model zakładający uczestnictwo tego rodzaju podmiotów w spółdzielniach energetycznych jest w innych krajach dopuszczalny i sprawdził się w praktyce (udział gminy zwiększa wiarygodność inwestycji). Co więcej, członkami spółdzielni nie mogłyby być także osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą zupełnie niezwiązaną z działalnością energetyczną, np. przedsiębiorcy czy przedstawiciele wolnych zawodów. Wydaje się z kolei, iż w polskich

realiach to właśnie grupa tych osób, ze względu na świadomość i dostępne środki finansowe może stać się motorem energetyki prosumenckiej.

W konsekwencji, w naszej ocenie optymalnym rozwiązaniem byłoby przyjęcie takiego brzmienia przepisów szczególnych, które pozwalałoby na udział w spółdzielniach energetycznych także przedsiębiorców niebędących przedsiębiorstwami energetycznymi oraz jednostek samorządu terytorialnego (bezpośrednio lub za pośrednictwem spółki utworzonej przez taką jednostkę).

3.1.2. Wykonywana działalność

Zagraniczne przykłady pokazują, że spółdzielnie energetyczne nie tylko będą wytwarzać energię (ciepło i energię elektryczną), ale także mogą prowadzić obrót energią, czy też wytwarzać biogaz rolniczy. W Polsce również wszystkie te działalności co do zasady powinny być dozwolone dla spółdzielni energetycznych.

3.1.3. Minimalna liczba członków spółdzielni

Zgodnie z art. 6 § 2 Prawa spółdzielczego, liczba założycieli spółdzielni nie może być mniejsza od dziesięciu, jeżeli założycielami są osoby fizyczne, i trzech, jeżeli założycielami są osoby prawne. W Niemczech minimalna liczba założycieli, bez względu na to czy są to osoby fizyczne czy prawne, wynosi trzy. Warto przy tym przypomnieć, że zmniejszenie w Niemczech minimalnej liczby założycieli z siedmiu do trzech nastąpiło w 2006 r. a nowelizacja ta miała na celu właśnie ułatwienie prowadzenia działalności w formie spółdzielni. Wydaje się, że w szczególności w przypadku spółdzielni energetycznych wymóg minimum dziesięciu osób fizycznych może stanowić o praktycznym ograniczeniu możliwości założenia spółdzielni przez prosumentów. W konsekwencji proponujemy wprowadzenie analogicznej do niemieckiej regulacji w polskim prawie i przesądzenie, iż spółdzielnię energetyczną mogą tworzyć również wyłącznie trzy osoby fizyczne.

3.1.4. Miejsce zamieszczenia i brzmienie przepisów szczególnych

W pierwszej kolejności należałoby odpowiednio zmienić przepisy ogólne Prawa spółdzielczego regulujące liczbę członków spółdzielni.

Art. 6 § 2 Prawa spółdzielczego mógłby przyjąć następujące brzmienie:

„§ 2. Liczba założycieli spółdzielni nie może być mniejsza od dziesięciu, jeżeli założycielami są osoby fizyczne, i trzech, jeżeli założycielami są osoby prawne. W spółdzielniach produkcji rolnej liczba założycieli - osób fizycznych nie może być mniejsza od pięciu. W spółdzielniach energetycznych liczba założycieli - osób fizycznych nie może być mniejsza od trzech”.

Analogicznie należałoby także zmienić art. 15 Prawa spółdzielczego poprzez dodanie kolejnego § 6 o następującym brzmieniu:

„§ 6. Spółdzielnia energetyczna musi liczyć co najmniej trzech członków”.

Niezależnie od powyższych zmian, jak wspomniano, optymalnym rozwiązaniem wydaje się dodanie do Prawa spółdzielczego przepisów szczególnych dotyczących ustroju spółdzielni energetycznej. W konsekwencji proponujemy wprowadzenie w Części I, Tytule II Prawa spółdzielczego nowego Działu VII zawierającego te przepisy o następującym brzmieniu:

„Dział VII

Spółdzielnie energetyczne

„Art. 204. § 1. Przedmiotem gospodarczej działalności spółdzielni energetycznej jest wytwarzanie na potrzeby własne spółdzielni energetycznej i jej członków:

- 1) energii elektrycznej w instalacjach odnawialnego źródła energii o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 5 MW lub
- 2) biogazu rolniczego w instalacjach odnawialnego źródła energii o rocznej wydajności nie większej niż 20 mln m³ lub
- 3) ciepła w instalacjach odnawialnego źródła energii o łącznej mocy osiągalnej w skojarzeniu nie większej niż 10 MW.

§ 2. Spółdzielnia energetyczna może dodatkowo prowadzić działalność w zakresie odsprzedaży jej członkom, na ich własne potrzeby, energii elektrycznej nabytej przez tę spółdzielnię, o ile ilość odsprzedawanej energii elektrycznej nie przekracza w skali roku 50 % energii elektrycznej wytworzonej przez spółdzielnię.

Art. 205. Członkiem spółdzielni energetycznej nie może być przedsiębiorstwo energetyczne w rozumieniu ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (Dz. U. z 2012 r., poz. 1059 z późn. zm.)”

W konsekwencji zaproponowanych wyżej zmian należałoby także odpowiednio zmienić Tytuł II Części I Prawa spółdzielczego nadając mu następujące brzmienie:

„Tytuł II. Przepisy szczególne dla spółdzielni produkcji rolnej, spółdzielni kółek rolniczych, spółdzielni pracy i spółdzielni energetycznej.”

Ponadto, w celu ułatwienia redakcji przepisów zawartych w projektowanej ustawie o odnawialnych źródłach energii dotyczących spółdzielni energetycznych, w katalogu definicji w art. 2 pkt 34a tej ustawy, również należałoby zamieścić „spółdzielnię energetyczną”, jednak sama definicja odsyłałaby do definicji zawartej w Prawie spółdzielczym i mogłaby przyjąć poniższe brzmienie:

„spółdzielnia energetyczna – spółdzielnia energetyczna w rozumieniu ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2013 r., poz. 1443)”.

3.2. Ułatwienia koncesyjne

3.2.1. Dostarczanie energii

Praktycznym utrudnieniem może okazać się fizyczne dostarczanie wytworzonej przez spółdzielnię energetyczną energii elektrycznej do jej członków, jeżeli energia ta miałaby być dostarczana bez wykorzystania sieci dystrybucyjnej lokalnego operatora.³¹

Możliwe są tutaj dwa przypadki. Po pierwsze można sobie wyobrazić, iż wytworzona przez spółdzielnię energetyczną energia dostarczana będzie do jej członków za pośrednictwem instalacji wewnętrznej, np. do mieszkańców bloku z paneli fotowoltaicznych zamontowanych

³¹ Zakładamy, iż w przypadku transportu energii wytworzonej przez spółdzielnię siecią lokalnego operatora, transport ten będzie odbywał się na normalnych zasadach na podstawie umowy o świadczenie usług dystrybucji zawartej między spółdzielnią a operatorem.

na dachu tego bloku. Po drugie energia może być także transportowana za pośrednictwem instalacji o większym zasięgu, której właścicielem byłaby spółdzielnia energetyczna, np. transport energii elektrycznej z paneli fotowoltaicznych zamontowanych na dachu szkoły do mieszkańców pobliskiego osiedla domów jednorodzinnych.

W pierwszym przypadku w ogóle nie mielibyśmy do czynienia ze świadczeniem usługi dystrybucji, albowiem instalacji wewnętrznej budynku nie można byłoby uznać za sieć dystrybucyjną. W drugim przypadku natomiast instalacja spółdzielni energetycznej mogłaby być *de facto* uznana za niewielki system dystrybucyjny. Uznanie takiej instalacji za system dystrybucyjny implikowałoby z kolei konieczność wyznaczenia operatora takiej sieci. W praktyce jednak w wielu przypadkach może stanowić trudność przesądzenie, czy już mamy do czynienia z niewielką siecią, czy też jeszcze z instalacją wytwórczą, z której bezpośrednio zaopatrywani są odbiorcy będący członkami spółdzielni. W celu rozwiązania powyższych wątpliwości proponujemy wprowadzenie przepisu, zgodnie z którym tego typu instalacje nie byłyby sieciami w rozumieniu Prawa energetycznego. W konsekwencji opisana wyżej działalność spółdzielni energetycznych w ogóle nie stanowiłaby dystrybucji energii.

Wydaje się jednocześnie, iż wprowadzenie takiej definicji nie stanowiłoby naruszenia przepisów III dyrektywy elektroenergetycznej.³² Co prawda pojęcia „sieci” czy też „systemu dystrybucyjnego” występują w ww. dyrektywie, w tym pojęcie „systemu dystrybucyjnego” użyte zostało w definicji „dystrybucji” i definicji „operatora systemu dystrybucyjnego”. Niemniej, ani pojęcie „sieci” ani pojęcie „systemu dystrybucyjnego” nie zostało zdefiniowane w dyrektywie. Można zatem, jak się wydaje, przyjąć, iż w tym zakresie ustawodawstwo unijne pozostawiło krajom członkowskim swobodę. Co więcej, przepisy dyrektywy przewidują możliwość zwolnienia z obowiązku rozdziału działalności dystrybucyjnej od innych działalności niezwiązanych z dystrybucją, tj. z zasady *unbundlingu*, w przypadku niewielkich systemów dystrybucyjnych obsługujących do 100.000 odbiorców. Jednocześnie, realnie rzecz biorąc można założyć, że spółdzielnie energetyczne będą miały znacznie poniżej 100.000 odbiorców będących jednocześnie ich członkami, a więc w ich przypadku i tak zaistniałaby przesłanka zwalniająca z obowiązku *unbundlingu*. Z tego względu również nie ma w naszej ocenie potrzeby wskazywania w definicji sieci, iż liczba zaopatrywanych w energię elektryczną członków spółdzielni energetycznej musi wynosić mniej niż 100.000. Oczywiście jest bowiem, że taki przypadek w praktyce nie wystąpi. Niezależnie od tego można również wskazać, iż celem III dyrektywy elektroenergetycznej jest wspieranie konkurencji pośród klasycznych, profesjonalnych uczestników rynku energii elektrycznej, tj. elektrowni zawodowych i zawodowych wytwórców energii elektrycznej z OZE korzystających z usług operatorów systemów. Tymczasem spółdzielnia energetyczna w zakładanym modelu zaopatrywać będzie wyłącznie swoich członków i to z ominięciem sieci dystrybucyjnej. Spółdzielnia energetyczna nie będzie zatem konkurentem na rynku energii elektrycznej w jego klasycznym ujęciu.

W konsekwencji proponujemy nadanie definicji sieci w art. 3 pkt 11 Prawa energetycznego następującego brzmienia:

³² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 2003/54/WE.

„sieci - instalacje połączone i współpracujące ze sobą, służące do przesyłania lub dystrybucji paliw lub energii, należące do przedsiębiorstwa energetycznego; nie stanowi sieci instalacja służąca do dostarczania przez spółdzielnię energetyczną, w rozumieniu ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze, energii elektrycznej wyłącznie do odbiorców będących członkami tej spółdzielni.”

3.2.2. Wytwarzanie energii

Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami, wytwarzanie energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii wymaga uzyskania koncesji bez względu na ilość wytwarzanej energii elektrycznej (z wyłączeniem wytwarzania energii elektrycznej w mikroinstalacji przez osobę fizyczną niebędącą przedsiębiorcą). Wytwarzanie ciepła nie wymaga natomiast uzyskania koncesji, jeżeli następuje w źródłach o łącznej mocy zainstalowanej cieplnej nieprzekraczającej 5 MW. Proponujemy zatem rozwiązanie, zgodnie z którym spółdzielnia energetyczna byłaby zwolniona z obowiązku uzyskania koncesji również na wytwarzanie energii elektrycznej, jeżeli jej źródło nie przekraczałoby mocy 5 MW. Wydaje się bowiem, iż w przypadku działalności na większą skalę brak jest uzasadnienia dla zwolnienia z obowiązku uzyskania koncesji. W konsekwencji można byłoby wprowadzić w art. 3 projektowanej ustawy o odnawialnych źródłach energii nowy ustęp 2 o następującym brzmieniu:

„Nie wymaga uzyskania koncesji działalność gospodarcza w zakresie wytwarzania energii elektrycznej przez spółdzielnię energetyczną w instalacjach odnawialnego źródła energii o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 5 MW.”

W konsekwencji można by także odpowiednio zmienić przepisy Prawa energetycznego dotyczące obowiązku posiadania koncesji na wytwarzanie energii elektrycznej poprzez dodanie w art. 32 kolejnego ust. 6 o następującym brzmieniu:

„6. Uzyskania koncesji, o której mowa w ust. 1 pkt 1, nie wymaga wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania energii elektrycznej przez spółdzielnię energetyczną w instalacjach odnawialnego źródła energii o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 5 MW.

Konsekwencją wyłączenia obowiązku uzyskania koncesji na wytwarzanie energii elektrycznej w przypadku spółdzielni energetycznych wytwarzających energię elektryczną w instalacjach o mocy nie większej 5 MW jest konieczność przesądzenia, czy spółdzielnie powinny podlegać wpisowi do rejestru działalności regulowanej. Ze względu na dopuszczalną skalę działalności wytwórczej spółdzielni energetycznej optymalnym rozwiązaniem wydaje się jednak uznanie jej działalności za działalność regulowaną w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej bez względu na moc poszczególnych źródeł. Jednocześnie, w zależności od przedmiotu prowadzonej działalności, spółdzielnia energetyczna podlegałaby wpisowi do odpowiedniego rejestru, tj. albo do rejestru wytwórców wykonujących działalność gospodarczą w zakresie małych instalacji albo do rejestru wytwórców wykonujących działalność gospodarczą w zakresie biogazu rolniczego.

W związku z powyższym, w art. 7 projektowanej ustawy o odnawialnych źródłach energii można by dodać nowy ust. 2 o następującym brzmieniu:

„2. Z zastrzeżeniem art. 23, działalność gospodarcza w zakresie wytwarzania energii elektrycznej przez spółdzielnię energetyczną w instalacjach odnawialnego źródła energii o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 5 MW jest działalnością regulowaną w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej i wymaga wpisu do rejestru wytwórców energii w małej instalacji. Przepisy art. 9 ust. 1 pkt 1, 3-8 i ust. 2; art. 10 ust. 1 i ust. 3 - 5; art. 12 – 15; art. 17 oraz art. 18 stosuje się odpowiednio.”

Ponadto, należałoby odpowiednio zmienić także art. 8 nadając mu następujące brzmienie:

„Art. 8. 1. Rejestr wytwórców energii w małej instalacji prowadzi Prezes URE.

2. Wpisu do rejestru wytwórców energii w małej instalacji dokonuje Prezes URE na podstawie wniosku wytwórcy wykonującego działalność gospodarczą w zakresie małych instalacji albo na podstawie wniosku spółdzielni energetycznej.”

Zmiany wymagałby także art. 10 projektowanej ustawy o odnawialnych źródłach energii poprzez dodanie nowego ust. 2a o następującym brzmieniu:

„2a. Do wniosku o wpis spółdzielni energetycznej do rejestru wytwórców energii w małej instalacji dołącza się oświadczenia spółdzielni energetycznej o:

- 1) niezaleganiu z uiszczaniem podatków, opłat oraz składek na ubezpieczenie społeczne;*
- 2) zgodności z prawdą danych zawartych we wniosku i spełnieniu warunków, o których mowa w art. 9 ust. 1, o następującej treści: „Świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia wynikającej z art. 233 § 6 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.) oświadczam, że:*

1) dane zawarte we wniosku o wpis do rejestru wytwórców energii w małej instalacji są kompletne i zgodne z prawdą;

2) znane mi są warunki wykonywania działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii przez spółdzielnię energetyczną, określone w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia ... o odnawialnych źródłach energii (Dz. U. poz. ...), i spełniam warunki określone w art. 9 ust. 1 pkt 1 i 3 tej ustawy.”; klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań.”

W konsekwencji w art. 10 ust. 3 projektowanej ustawy o odnawialnych źródłach energii w pierwszym zdaniu należałoby dodać także odwołanie do ust. 2a.

Należałoby także zmienić art. 16 ust. 1 projektowanej ustawy o odnawialnych źródłach energii poprzez uwzględnienie w nim spółdzielni energetycznych, tj. poprzez nadanie mu poniższego brzmienia:

„Art. 16. 1. Na podstawie danych zawartych w rejestrze wytwórców energii w małej instalacji, sprawozdań, o których mowa w art. 6 ust. 3 i art. 9 ust. 1 pkt 7, oraz informacji, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 8, Prezes URE sporządza zbiorczy raport roczny zawierający:

- 1) wykaz wytwórców energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii w mikroinstalacji i w małej instalacji oraz wykaz spółdzielni energetycznych;*
- 2) informację o łącznej ilości energii elektrycznej;*

- a) wytworzonej z odnawialnych źródeł energii w mikroinstalacji i w małej instalacji,
- b) sprzedanej sprzedawcy zobowiązanemu, o którym mowa w art. 40 ust. 1, która została wytworzona z odnawialnych źródeł energii w mikroinstalacji lub w małej instalacji, i wprowadzona do sieci dystrybucyjnej,
- c) wytworzonej przez spółdzielnie energetyczne,
- d) sprzedanej sprzedawcy zobowiązanemu, o którym mowa w art. 40 ust. 1, która została wytworzona przez spółdzielnie energetyczne i wprowadzona do sieci dystrybucyjnej."

W analogiczny sposób należałoby zmienić również przepisy dotyczące działalności w zakresie wytwarzania biogazu rolniczego i energii elektrycznej lub ciepła z biogazu rolniczego. W art. 23 projektowanej ustawy o odnawialnych źródłach energii dotychczasowa treść przepisu tworzyłaby ust. 1, po którym można by dodać nowy ust. 2 o następującym brzmieniu:

„2. Działalność gospodarcza spółdzielni energetycznej w zakresie wytwarzania:

- 1) biogazu rolniczego w instalacji odnawialnego źródła energii,*
- 2) energii elektrycznej lub ciepła z biogazu rolniczego w instalacjach odnawialnego źródła energii o łącznej mocy nieprzekraczającej 5 MW,*

jest działalnością regulowaną w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej i wymaga wpisu do rejestru wytwórców wykonujących działalność gospodarczą w zakresie biogazu rolniczego. Przepisy art. 24 ust. 1-3, art. 25 - 32 stosuje się odpowiednio, przy czym w zakresie art. 25 pkt 4 spółdzielnia energetyczna jest obowiązana prowadzić dokumentację dotyczącą także łącznej ilości energii elektrycznej sprzedanej odbiorcom końcowym.”

Jednocześnie, jak się wydaje, należałoby uzupełnić katalog naruszeń przepisów ustawy podlegających karze o prowadzenie przez spółdzielnię energetyczną działalności bez wpisu do odpowiedniego rejestru. Można by zatem dodać w art. 160 projektowanej ustawy o odnawialnych źródłach energii nowy pkt 14a o następującym brzmieniu:

„14a) będąc spółdzielnią energetyczną wytwarza energię elektryczną w instalacjach odnawialnego źródła energii o łącznej mocy nieprzekraczającej 5 MW bez wpisu do rejestru wytwórców energii w małej instalacji, o którym mowa w art. 7, lub niezgodnie z treścią tego wpisu;”

Art. 160 pkt 19 nie wymagałby z kolei zmiany i znalazłby odpowiednie zastosowanie także do spółdzielni energetycznej prowadzącej działalność bez wymaganego wpisu do rejestru wytwórców biogazu rolniczego.

3.2.3. Obrót energią

W Niemczech w niektórych przypadkach spółdzielnie energetyczne nabywają hurtowo energię po atrakcyjnych cenach w celu dalszej jej odsprzedaży swoim członkom. Nie można wykluczyć, iż taki model działalności spółdzielni energetycznych przyjmie się także w Polsce. Tego rodzaju działalność stanowiłaby jednak obrót energią i wymagałaby uzyskania przez spółdzielnię energetyczną koncesji. W konsekwencji kolejnym ułatwieniem mogłoby być zwolnienie spółdzielni energetycznej z obowiązku posiadania koncesji w takim przypadku. Argumentem za przyjęciem takiego rozwiązania jest także to, iż odbiorca będący członkiem

spółdzielni mógłby mieć umowę o dostarczanie energii wyłącznie ze spółdzielnią energetyczną, której jest członkiem. W ten sposób odbiorca taki przede wszystkim zużywałby energię wytworzoną przez tę spółdzielnię. Niemniej, w takim przypadku spółdzielnia powinna mieć możliwość dokupienia energii na wypadek, gdyby jej własna produkcja nie pokrywała aktualnego zapotrzebowania jej członków. Warto ułatwić spółdzielniom energetycznym tego typu działalność, wprowadzając w tym zakresie zwolnienie z obowiązku uzyskania koncesji na obrót.

Proponujemy zatem wprowadzenie w art. 3 projektowanej ustawy o odnawialnych źródłach energii nowego ust. 3 o następującym brzmieniu:

„Nie wymaga uzyskania koncesji działalność gospodarcza w zakresie odsprzedaży przez spółdzielnię energetyczną jej członkom, na ich własne potrzeby, energii elektrycznej nabytej przez tę spółdzielnię, o ile ilość odsprzedawanej energii elektrycznej nie przekracza w skali roku 50 % energii elektrycznej wytworzonej przez spółdzielnię”.

W konsekwencji można by także odpowiednio zmienić przepisy Prawa energetycznego dotyczące obowiązku posiadania koncesji na obrót energią elektryczną, poprzez dodanie w art. 32 kolejnego ust. 7 o następującym brzmieniu:

„7. Uzyskania koncesji, o której mowa w ust. 1 pkt 4, nie wymaga wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie odsprzedaży przez spółdzielnię energetyczną jej członkom, na ich własne potrzeby, energii elektrycznej nabytej przez tę spółdzielnię, o ile ilość odsprzedawanej energii elektrycznej nie przekracza w skali roku 50 % energii elektrycznej wytworzonej przez spółdzielnię.”

3.3. Obowiązek zakupu energii elektrycznej po cenie gwarantowanej

Jak wskazywano wcześniej, sukces spółdzielni energetycznych w Niemczech, a początkowo także w Danii, był skutkiem między innymi bardzo korzystnego systemu wsparcia w postaci taryf *feed-in*. W konsekwencji proponujemy wprowadzenie analogicznego systemu wsparcia dla spółdzielni energetycznych w Polsce. Takie rozwiązanie wydaje się tym bardziej uzasadnione, iż projekt ustawy o odnawialnych źródłach energii przewiduje obowiązek zakupu energii elektrycznej po z góry określonej sztywnej cenie wytworzonej przez indywidualnych prosumentów w mikroźródłach. Spółdzielnia energetyczna z kolei będzie prowadzić podobną działalność do działalności prosumenckiej, bowiem również co do zasady będzie wytwarzać energię na potrzeby jej członków. Można by zatem objąć obowiązkiem zakupu także energię elektryczną wytworzoną przez spółdzielnię energetyczną.

Odpowiednie zmiany można by wprowadzić w art. 41 projektowanej ustawy o odnawialnych źródłach energii, ponieważ spółdzielnia energetyczna będzie przede wszystkim wytwarzać energię na potrzeby własne i jej członków. Przedmiot jej działalności będzie zatem zbliżony do przedmiotu działalności prosumenta wytwarzającego energię elektryczną w mikroinstalacji, która to działalność uregulowana jest w art. 41 projektowanej ustawy i OZE.

W konsekwencji w art. 41 ust. 1 pkt 1 projektowanej ustawy o odnawialnych źródłach energii można by dodać kolejne przepisy odnoszące się do spółdzielni energetycznych, tj. nadać pkt 1 o następującym brzmieniu:

„1) niewykorzystanej energii elektrycznej wytworzonej przez wytwórcę, o którym mowa w art. 4, art. 7 ust. 2, art. 19 ust. 1 lub w art. 23 ust. 2, przy czym w przypadku spółdzielni energetycznych obowiązek zakupu dotyczy energii elektrycznej niewykorzystanej przez tę spółdzielnię lub jej członków i wprowadzonej do sieci przez tę spółdzielnię”.

Niemniej, dodatkową formą wsparcia dla spółdzielni energetycznych w stosunku do pojedynczych prosumentów mogłoby być określenie wyższej ceny zakupu wytworzonej przez nie energii elektrycznej. Stanowiłoby to kolejną zachętę dla prosumentów do zawiązywania spółdzielni energetycznych, co pozwalałoby na realizację większych i tym samym bardziej efektywnych ekonomicznie projektów OZE. Spółdzielnia energetyczna otrzymywałaby bowiem za energię elektryczną wyższą cenę, niż gdyby energię indywidualnie wytwarzał każdy z jej członków. W konsekwencji art. 41 ust. 8 projektowanej ustawy o odnawialnych źródłach energii mógłby przybrać następujące brzmienie:

„8. Cena zakupu energii elektrycznej, o której mowa w ust. 1 pkt 1, wynosi 80 %, a w przypadku spółdzielni energetycznych 100 % średniej ceny sprzedaży energii elektrycznej na rynku konkurencyjnym, ogłoszonej przez Prezesa URE na podstawie art. 23 ust. 2 pkt 18 lit. b ustawy - Prawo energetyczne.”

Konsekwentnie, także w przypadku spółdzielni energetycznych można byłoby wprowadzić rozliczanie za wytworzoną energię na podstawie różnicy pomiędzy ilością energii elektrycznej pobranej z sieci a ilością energii elektrycznej wprowadzonej do tej sieci, a więc na zasadach tzw. „net meteringu”. W tym celu art. 41 ust. 10 projektu ustawy o odnawialnych źródłach energii można by nadać następujące brzmienie:

„10. Rozliczenie za różnicę pomiędzy ilością energii elektrycznej pobranej z sieci a ilością energii elektrycznej wprowadzonej do tej sieci, w danym półroczu, pomiędzy wytwórcą energii elektrycznej, o którym mowa w art. 4 ust. 1, art. 7 ust. 2, art. 19 ust. 1, oraz w art. 23 ust. 2 a sprzedawcą zobowiązanym odbywa się na podstawie umowy sprzedaży energii elektrycznej, o której mowa w art. 5 ust. 2 pkt 1 ustawy – Prawo energetycznej. Rozliczenia tego dokonuje się na podstawie rzeczywistych wskazań urządzeń pomiarowo-rozliczeniowych.”

Alternatywnie, zaproponowane powyżej zmiany można by w analogiczny sposób uwzględnić w art. 42 i 43 projektowanej ustawy o odnawialnych źródłach energii zamiast w art. 41. Instalacje spółdzielni energetycznej będą bowiem z reguły przekraczać moc mikroinstalacji, których dotyczy art. 41. Wszystkich innych instalacji OZE niż mikroinstalacje dotyczy z kolei art. 42 i 43 projektowanej ustawy o odnawialnych źródłach energii i z tego punktu widzenia zaproponowane wyżej zmiany również mogłyby się znaleźć w tych przepisach.

3.4. Ułatwienia podatkowe

Odnosząc się do wprowadzenia ewentualnych preferencji w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych dla spółdzielni energetycznych, należy w pierwszej kolejności wskazać, że aktualnie przepisy ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych nie zawierają, co do zasady, jakichkolwiek preferencji podatkowych dla spółdzielni (pewne wyjątki dotyczą spółdzielni socjalnych, rolniczych i mieszkaniowych).

Zatem ewentualne wprowadzenie udogodnień podatkowych dla spółdzielni energetycznych wymagałoby wprowadzenia szczególnych postanowień w tym zakresie. Analizując tę kwestię można rozważyć skorzystanie z doświadczeń niemieckich, wprowadzając w Polsce

rozwiązanie pozwalające na preferencyjne podatkowe traktowanie dochodu realizowanego przez spółdzielnię na transakcjach ze swoimi członkami (takie zasady opodatkowania można by ograniczyć tylko do spółdzielni energetycznych, chociaż w Niemczech dotyczą one wszystkich spółdzielni i są po prostu odbiciem idei spółdzielni polegającej na prowadzeniu przez spółdzielnię wspólnej działalności gospodarczej w interesie jej członków).

Punktem wyjścia byłaby analiza transakcji dokonywanych pomiędzy spółdzielnią a każdym z jej członków. Jeżeli na transakcji z danym członkiem spółdzielnia wykaze nadwyżkę, powinna ona zostać zwrócona temu członkowi spółdzielni. W konsekwencji, wydatek poczyniony przez spółdzielnię na rzecz jej członka w celu zwrócenia jemu nadwyżki osiągniętej przez spółdzielnię z transakcji z tym członkiem stanowiłby koszt uzyskania przychodów spółdzielni. W efekcie na takich transakcjach nie powstałby dochód podlegający opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób prawnych (nadwyżka byłaby jednocześnie kosztem uzyskania przychodów).

Jednocześnie tego rodzaju świadczenie spółdzielni na rzecz jej członków podobnie jak w Niemczech powinno być postrzegane po prostu jako obniżenie wydatków płaconych uprzednio przez członka na rzecz spółdzielni (świadczenie członka spółdzielni i świadczenie spółdzielni dotyczą tej samej transakcji). Dzięki temu, kwota nadwyżki otrzymana przez członka spółdzielni nie stanowiłaby dla niego dochodu do opodatkowania.

Zaproponowany system pozwoliłby odnosić członkom spółdzielni bezpośrednie korzyści (bez obciążeń podatkowych) z wypracowanych przez spółdzielnię oszczędności. Przykładowo mechanizm ten mógłby być wykorzystywany do obniżania ceny za energię dostarczoną przez spółdzielnię do jej członków.

Jesteśmy oczywiście świadomi, iż wprowadzenie ułatwień podatkowych dla spółdzielni energetycznych przyczyni się w pewnym stopniu do uszczuplenia wpływów do budżetu państwa. Niemniej mając na uwadze przedstawione wyżej korzyści płynące ze stosowanych w Niemczech preferencji podatkowych dla spółdzielni, wprowadzenie podobnego systemu w Polsce może istotnie przyczynić się do wzrostu popularności spółdzielni energetycznych.

W konsekwencji, przy rozważeniu argumentów za i przeciw, w ustawie z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych można by dodać nowy przepis art. 15 ust. 1y oraz 1z o następującym brzmieniu:

„1y. W przypadku spółdzielni energetycznej, w rozumieniu ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze, koszt uzyskania przychodów stanowi wartość świadczeń pieniężnych na rzecz jej członków w wysokości odpowiadającej przypadającemu na danego członka spółdzielni energetycznej dochodowi spółdzielni osiągniętemu z transakcji z tym członkiem.

1z. Warunkiem uznania świadczenia, o którym mowa w ust. 1, za koszt uzyskania przychodów spółdzielni energetycznej jest jego wypłata na podstawie stosownej uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni energetycznej.”

Ponadto, w ustawie z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych można by dodać nowy przepis art. 12 ust. 4 pkt 21: „*przychodów członka spółdzielni energetycznej, w rozumieniu ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze, uzyskanych w wyniku świadczeń pieniężnych spółdzielni energetycznej dokonanych na rzecz jej członków, w*

wysokości odpowiadającej przypadającemu na danego członka spółdzielni energetycznej dochodowi spółdzielni osiągniętemu z transakcji z tym członkiem.”

Taką samą regulację odnoszącą się do członków spółdzielni energetycznej będących osobami fizycznymi można by także wprowadzić do ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, w nowym przepisie art. 14 ust. 3 pkt 13.

C. Praktyczny przewodnik dla inwestorów dotyczący informacji na temat rejestracji i funkcjonowania spółdzielni energetycznych

1. Uwaga wstępna

Zakładamy, że poniższa propozycja brzmienia przewodnika stanowić będzie punkt wyjścia do prac nad jego ostatecznym kształtem, który zależeć będzie od przyjętych zmian w polskim prawie. Na potrzeby przygotowania projektu przewodnika założyliśmy jednak, iż wszystkie zaproponowane powyżej zmiany legislacyjne zostały przyjęte.

2. Rozwój odnawialnych źródeł energii i energetyki prosumenckiej

Wpisując się w ogólnoeuropejski trend i realizując obowiązki wspólnie przyjęte przez kraje członkowskie w prawie unijnym, Polska podejmuje działania w zakresie rozwoju odnawialnych źródeł energii („OZE”). Rozwój OZE stał się tym samym jednym z filarów Polityki energetycznej Polski do 2030 r.³³ W ramach tej polityki jednym z celów Polski jest wzrost udziału OZE w finalnym zużyciu energii, co najmniej do poziomu 15% w 2020 roku oraz dalszy wzrost tego wskaźnika w latach następnych, co zakłada między innymi powstanie przynajmniej jednej biogazowni wykorzystująca biomasę pochodzenia rolniczego w każdej gminie, przy założeniu posiadania przez gminę odpowiednich warunków do uruchomienia takiego przedsięwzięcia.

Rozwój OZE po pierwsze przyniesie korzyści ekologiczne, bowiem tego rodzaju źródła w ogóle bądź w znikomym stopniu negatywnie oddziałują na środowisko. Ponadto, wzrost liczby instalacji OZE pozwoli na zdywersyfikowanie źródeł energii co zwiększy bezpieczeństwo energetyczne Polski. Koszty energii z OZE są również przewidywalne w długiej perspektywie czasu, bowiem nie są uzależnione od zmieniających się cen paliw konwencjonalnych.

Istotnym elementem rozwoju energetyki odnawialnej jest wspieranie rozwoju rozproszonej generacji prosumenckiej, tj. relatywnie małych OZE zlokalizowanych blisko odbiorców energii wytwarzających energię przede wszystkim (ale nie tylko) na własne potrzeby. Prosumenckie instalacje OZE pozwalają zaopatrywać w energię także odbiorców w najbliższej okolicy, dzięki czemu możliwe jest zmniejszenie kosztów i strat związanych z przesyłaniem energii na duże odległości, np. od oddalonego źródła energetyki zawodowej (dużej elektrowni konwencjonalnej). Ponadto, dzięki takim instalacjom można osiągnąć całkowitą bądź częściową niezależność od zewnętrznych dostawców energii, a tym samym ustalanych przez nich cen. W niektórych przypadkach możliwe jest także zagospodarowanie do celów energetycznych lokalnych surowców i odpadów, co może stanowić dodatkowe źródło dochodu lub przyczynić się do obniżenia ewentualnych kosztów utylizacji tego typu odpadów. Wśród typowych przykładów instalacji prosumenckich wskazać można instalacje fotowoltaiczne wykorzystujące energię słoneczną, lokalne biogazownie, czy też niewielkie elektrownie wiatrowe.

³³ Dokument przyjęto w drodze uchwały nr 202/2009 Rady Ministrów z dnia 10 listopada 2009 r. w sprawie *Polityki energetycznej Polski do 2030 roku* (M.P. z 2010 r. Nr 2, poz. 11), zmienionej uchwałą nr 157/2010 Rady Ministrów z dnia 29 września 2010 r. (niepubl.).

3. Spółdzielnie energetyczne jako element energetyki prosumenckiej

Inwestycje w OZE może realizować każda osoba fizyczna. Przykładowo już kilka paneli fotowoltaicznych na dachu własnego domu czy budynku gospodarczego pozwala na samodzielne wytwarzanie energii elektrycznej. Niemniej, nie wszyscy mają dostateczne środki finansowe na realizację nawet najmniejszych instalacji OZE. Niezależnie od tego im mniejsza instalacja, tym jej cena jest relatywnie wyższa w stosunku do instalacji o większych mocach i tym samym potrzeba dłuższego okresu na zwrot zainwestowanego kapitału. Odpowiedzią na powyższe problemy może być wspólna inwestycja w OZE większej liczby prosumentów.

Optymalną formą realizacji tego rodzaju wspólnych inwestycji w OZE jest spółdzielnia energetyczna. Model ten stosowany jest w innych krajach europejskich, a szczególnie popularny jest w Niemczech, gdzie istnieje już blisko 900 takich spółdzielni. Wśród zalet spółdzielni energetycznych można wymienić:

- Możliwość zebrania kapitału przez kilka osób w celu realizacji wspólnej inwestycji w OZE;
- Możliwość budowy większego i tym samym bardziej opłacalnego źródła niż indywidualne instalacje pojedynczych prosumentów;
- Ograniczenie odpowiedzialności finansowej członków za zobowiązania spółdzielni do wysokości wniesionego udziału;
- Zapewnianie realnego wpływu członków na funkcjonowanie spółdzielni dzięki demokratycznej strukturze wewnętrznej – każdy członek ma co do zasady jeden głos bez względu na liczbę posiadanych udziałów i może być wybierany do organów spółdzielni;
- Dzięki równej sile głosu każdego członka, odporność spółdzielni na ewentualne wrogie przejęcie przez inwestora komercyjnego;
- Łatwość założenia i funkcjonowania w porównaniu do innych osób prawnych (spółek);
- Brak wymogu co do minimalnej wysokości kapitału;
- Transparentność działalności dzięki kontroli rady nadzorczej, w skład której wchodzi przede wszystkim członkowie spółdzielni oraz dzięki obowiązkowej lustracji pod kątem legalności, gospodarności i rzetelności całej działalności spółdzielni;
- Wytwarzanie taniej energii na własne potrzeby członków spółdzielni z możliwością sprzedaży nadwyżki tej energii po gwarantowanej sztywnej cenie;
- Wzmacnianie więzi w ramach lokalnych społeczności poprzez wspólną realizację przedsięwzięcia dla wspólnego dobra;
- Działanie na rzecz wszechstronnego rozwoju lokalnej społeczności poprzez angażowanie w projekt lokalnych przedsiębiorców i rzemieślników;
- Realne przyczynienie się do ochrony środowiska oraz dywersyfikacji źródeł energii, a tym samym bezpieczeństwa energetycznego najbliższej okolicy i całego kraju;
- Budowa niezależności energetycznej umożliwiającej uniezależnienie od cen energii wytwarzanej ze źródeł konwencjonalnych.

4. Założenie spółdzielni energetycznej

W celu zawiązania spółdzielni energetycznej wystarczy trzech założycieli (członków), którymi mogą być zarówno osoby fizyczne jak i osoby prawne, z wyłączeniem przedsiębiorstw

energetycznych.³⁴ Członkami spółdzielni mogą być także jednostki samorządu terytorialnego oraz osoby prawne z udziałem takich jednostek. Nie ma ograniczeń w maksymalnej liczbie członków spółdzielni.

Założenie spółdzielni energetycznej wymaga uchwalenia statutu regulującego wewnętrzne zasady funkcjonowania spółdzielni oraz powołania jej organów. Statut zostaje przyjęty poprzez złożenie pod nim podpisów założycieli spółdzielni energetycznej. Statut może być sporządzony w zwykłej formie pisemnej. Spółdzielnia energetyczna podlega obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. Wniosek o wpis składa zarząd spółdzielni energetycznej do sądu właściwego miejscowo ze względu na siedzibę spółdzielni. Z chwilą wpisu do rejestru spółdzielnia nabywa osobowość prawną.

Brak jest wymogu odnośnie do minimalnej wysokości kapitału spółdzielni ani wysokości lub liczby udziałów wnoszonych przez członków. Powyższe kwestie można swobodnie uregulować w statucie. Członek spółdzielni obowiązany jest do wniesienia wpisowego oraz zdeklarowania udziałów stosownie do postanowień statutu. Członek spółdzielni przed ustaniem członkostwa nie może żądać zwrotu wpłat dokonanych na udziały.

5. Funkcjonowanie spółdzielni energetycznej

Spółdzielnia energetyczna jest odrębną osobą prawną, także od jej członków. Członkowie spółdzielni nie odpowiadają wobec wierzycieli spółdzielni za jej zobowiązania i uczestniczą w pokrywaniu jej strat do wysokości zadeklarowanych udziałów. Spółdzielnia odpowiada za swoje zobowiązania całym majątkiem.

Prawa i obowiązki wynikające z członkostwa w spółdzielni są dla wszystkich członków równe. Co do zasady każdy członek ma jeden głos bez względu na liczbę posiadanych udziałów. Członek spółdzielni ma prawo uczestniczenia w walnym zgromadzeniu, wybierania i bycia wybranym do organów spółdzielni, otrzymywania odpisu statutu i regulaminów, zaznajamiania się z uchwałami organów spółdzielni, protokołami obrad organów, protokołami lustracji, rocznymi sprawozdaniami finansowymi, umowami zawieranymi przez spółdzielnię z osobami trzecimi, żądania rozpatrzenia przez właściwe organy spółdzielni wniosków dotyczących jej działalności, udziału w nadwyżce bilansowej oraz do świadczeń spółdzielni w zakresie jej statutowej działalności.

Organami spółdzielni są walne zgromadzenie, rada nadzorcza i zarząd. Statut może przewidywać powołanie także innych organów składających się z członków spółdzielni. Zgromadzenie jest najwyższym organem spółdzielni. Rada nadzorcza sprawuje kontrolę i nadzór na działalnością spółdzielni i mogą być do niej wybierani wyłącznie członkowie, przy czym jeżeli członkiem jest osoba prawna, do rady może być wybrana również osoba niebędąca członkiem spółdzielni wskazana przez tę osobę prawną. Zarząd spółdzielni kieruje jej działalnością i reprezentuje ją na zewnątrz. Skład i liczbę członków zarządu określa statut.

³⁴ Podmioty wykonujące działalność w zakresie wytwarzania, przetwarzania, magazynowania, przesyłania, dystrybucji paliw albo energii lub obrotu nimi albo przesyłania dwutlenku węgla.

Każda spółdzielnia obowiązana jest przynajmniej raz na trzy lata poddać się lustracyjnemu badaniu legalności, gospodarności i rzetelności całości jej działania. Lustracja może być przeprowadzona także na żądanie walnego zgromadzenia, rady nadzorczej lub 1/5 członków spółdzielni. Lustrację przeprowadzają właściwe związki rewizyjne w spółdzielniach w nich zrzeszonych. Spółdzielnie niezrzeszone zlecają odpłatne przeprowadzenie lustracji wybranemu związkowi rewizyjnemu lub Krajowej Radzie Spółdzielczej.

Członek spółdzielni energetycznej może wystąpić z niej za pisemnym wypowiedzeniem, przy czym termin i okres wypowiedzenia określa statut. Spółdzielnia energetyczna może rozwiązać stosunek członkostwa tylko przez wykluczenie albo wykreślenie członka. Statut określa przyczyny wykluczenia i wykreślenia.

6. Działalność energetyczna spółdzielni energetycznej

Spółdzielnia prowadzi działalność gospodarczą na zasadach rachunku ekonomicznego przy zapewnieniu korzyści członkom spółdzielni. Zysk spółdzielni, po pomniejszeniu o podatek dochodowy i inne obciążenia obowiązkowe stanowi nadwyżkę bilansową. Zasady podziału nadwyżki bilansowej pomiędzy członków spółdzielni określa statut. Co do zasady o udziale w nadwyżce bilansowej spółdzielni decyduje liczba posiadanych udziałów.

Przedmiotem działalności gospodarczej spółdzielni energetycznej jest przede wszystkim wytwarzanie na potrzeby własne spółdzielni i jej członków:

- energii elektrycznej w instalacjach odnawialnego źródła energii o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 5 MW lub
- biogazu rolniczego w instalacjach odnawialnego źródła energii o rocznej wydajności nie większej niż 20 mln m³ lub
- ciepła w instalacjach odnawialnego źródła energii o łącznej mocy osiągalnej w skojarzeniu nie większej niż 10 MW.

Spółdzielnia może również prowadzić działalność w zakresie odsprzedaży jej członkom, na ich własne potrzeby, energii elektrycznej nabytej przez tę spółdzielnię, o ile ilość odsprzedawanej energii elektrycznej nie przekracza w skali roku 50 % energii elektrycznej wytworzonej przez spółdzielnię.

Działalność wytwórcza oraz sprzedaż wytworzonej energii w powyższym zakresie nie wymaga uzyskania koncesji. W przypadku, gdy energia elektryczna dostarczana jest wyłącznie do członków spółdzielni energetycznej za pośrednictwem instalacji należącej do tej spółdzielni, to tego typu instalacja nie stanowi sieci w rozumieniu przepisów Prawa energetycznego. W konsekwencji tego rodzaju działalność nie stanowi dystrybucji energii i nie wymaga m.in. uzyskania koncesji czy też wyznaczania operatora systemu dystrybucyjnego.

Spółdzielnia energetyczna wykonująca działalność w zakresie wytwarzania energii elektrycznej w instalacjach odnawialnego źródła energii o łącznej mocy nie większej 5 MW podlega wpisowi do „rejestrów wytwórców energii w małej instalacji” prowadzonego przez Prezesa URE. Spółdzielnia energetyczna wykonująca działalność w zakresie wytwarzania biogazu rolniczego w instalacji odnawialnego źródła energii lub wytwarzania energii elektrycznej lub ciepła z biogazu rolniczego w instalacjach odnawialnego źródła energii o

łącznej mocy nieprzekraczającej 5 MW podlega wpisowi do „rejestru wytwórców biogazu rolniczego” prowadzonego przez Prezesa Agencji Rynku Rolnego.

Istnieje ustawowy obowiązek zakupu wytworzonej przez spółdzielnię energetyczną energii niezutej przez spółdzielnię lub jej członków w stałej cenie wynoszącej 100 % średniej ceny sprzedaży energii elektrycznej na rynku konkurencyjnym, ogłoszonej przez Prezesa URE. Ilość wytworzonej i wprowadzonej do sieci przez spółdzielnię energetyczną energii odliczana jest od energii pobranej przez tę spółdzielnię z sieci.

W przypadku transakcji pomiędzy spółdzielnią energetyczną a jej członkami, jeżeli osiągnięty z takiej transakcji zysk zostanie następnie w pełni rozdzielony pomiędzy członków spółdzielni będących stroną tej transakcji, to tego rodzaju wypłata na rzecz członków stanowi koszt uzyskania przychodu i pomniejsza dochód spółdzielni podlegający opodatkowaniu. Tego rodzaju świadczenie nie stanowi jednocześnie przychodu członka spółdzielni energetycznej.

7. Uzyskanie dodatkowych informacji oraz wsparcia organizacyjnego i finansowego

Zaproponowanie brzmienia tej części przewodnika będzie możliwe po przesądzeniu modelu wsparcia spółdzielni energetycznych oraz organizacji, które tego rodzaju wsparcie będą oferować. Niemniej, wydaje się, że w tej części należałoby wskazać miejsce i sposób uzyskania informacji o spółdzielniach energetycznych oraz pomocy w ich zawiązywaniu i funkcjonowaniu. Wydaje się także, że potencjalni inwestorzy powinni uzyskać podstawową informację o dedykowanym spółdzielniom energetycznym systemie wsparcia finansowego, np. na wzór skierowanego do prosumentów programu wsparcia realizowanego przez NFOŚiGW.³⁵

³⁵ Program „Wspieranie rozproszonych, odnawialnych źródeł energii. Część 4) Prosument - linia dofinansowania z przeznaczeniem na zakup i montaż mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii”.